

De bèta-lerarenkamer: *terms of reference*

Dd 19-3-2021

Isabel Arends – bètadecaan en portefeuillehouder leraren, voorzitter bèta-lerarenkamer

Ralph Meulenbroeks – coördinator beta4all, secretaris bèta-lerarenkamer

Aanleiding en hoofddoel

Het tekort aan academisch geschoolde docenten in de vakken scheikunde, natuurkunde, informatica en wiskunde is inmiddels ongeveer 15 jaar een realiteit en blijkt zeer hardnekkig. Ondanks vele initiatieven als de Tegemoetkoming Studiekosten Lerarenopleiding, Eerst de Klas en de Educatieve Minor -om er maar een paar te noemen- laten de laatste trends (2020) zien, dat het te voorziene tekort in de bètavakken in de komende jaren eerder zal stijgen dan dalen.

Een groot gedeelte van de tekortvakken betreft bètavakken. Met de start van het Sectorplan Bèta en Techniek (commissie Van Duijn) hebben bètadecanen op dit gebied hun verantwoordelijkheid genomen en tot uitdrukking gebracht in het Nationaal Plan Lerarenopleidingen (mei 2019, bijlage), met twee speerpunten:

1. vergroting instroom universitaire lerarenopleidingen;
2. faciliteren zij-instromers;

Met steun van en in afstemming met de sectorplancommissie wordt dit plan nu geïmplementeerd. Het faciliteren van de zij-instroom (punt 2) via beta4all is in januari 2020 geaccordeerd en opgestart. Punt 1 pakken de bètadecanen aan middels een nieuw op te zetten team samengesteld uit invloedrijke experts uit zowel de vakverenigingen, de universitaire lerarenopleidingen (ULO's) en het voortgezet onderwijs (VO): **de bèta-lerarenkamer**.

Hoofddoel van de lerarenkamer is: *méér academisch geschoolde leraren voor de klas*. Vertaald naar meetbare doelen:

De instroom van de universitaire lerarenopleidingen (ULO's) is in 2025 verdubbeld voor natuurkunde, scheikunde en wiskunde; vervijfvoudigd voor informatica, t.o.v. 2017-19.

Onderstaande tabel geeft een indruk van wat dit inhoudt.

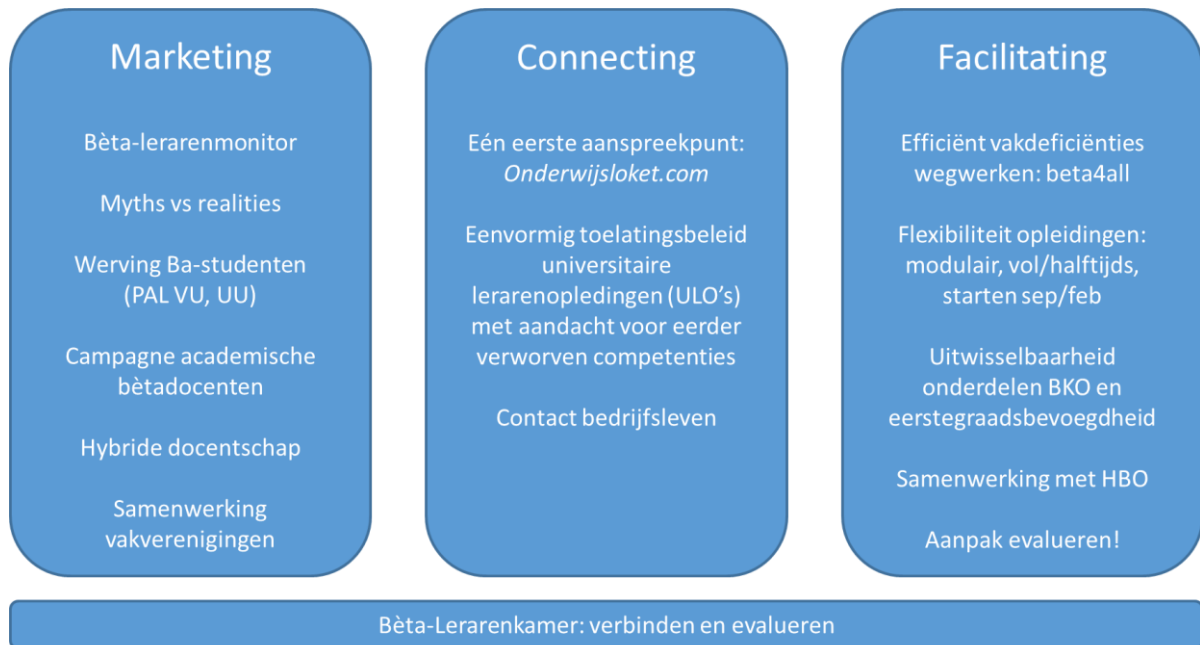
Tabel 1. Instroomcijfers ULO's gemiddeld over 2017-19 en doelstelling bèta-lerarenkamer (bron: VSNU-ICL)

schoolvak	2017-2019	Doel 2025
natuurkunde	51	100
scheikunde	55	110
wiskunde	62	120
informatica	15	75

Drie pilaren van aanpak

Om dit ambitieuze doel te halen zien we drie pilaren van een aanpak zoals geschetst in figuur 1. Een aantal zaken is al elders opgepakt. Zo is er één nationaal aanspreekpunt voor werken in het onderwijs: het onderwijsloket. Daarnaast zijn er veel mogelijkheden tot het combineren van een

baan als docent met ander werk of studie (hybride docentschap) en hebben de universitaire lerarenopleidingen grote stappen in flexibiliteit gezet. Figuur 1 geeft een aantal mogelijkheden die we in beeld hebben.

Figuur 1: aanpak tekort academische leraren in de tekortvakken, de bèta-lerarenkamer evalueert initiatieven en verbindt de verschillende spelers.

1. Marketing

Potentiële nieuwe academische bètadocenten moeten eerst bereikt worden - en overtuigd van de waarde van een carrière in het voortgezet onderwijs (VO). Daarvoor zet de bèta-lerarenkamer een zogenaamde bèta-lerarenmonitor op: een periodieke update over de situatie rondom het lerarentekort in de bètavakken. Hierin staan de laatste cijfers op een rij en worden *myths & realities* aangepakt, zoals: *docenten worden slecht betaald* (salarissen van bètadocenten in het VO zijn hoger dan die van UD's); *het is moeilijk om een eerstegraadsbevoegdheid te krijgen* (in werkelijkheid zijn er vele flexibele routes en kun je die gemakkelijk combineren met een baan) en *de werkdruk is erg hoog* (lager dan in de zorg of het transport).

Werving onder bachelor-studenten heeft een hoge prioriteit. Een aanzienlijk percentage van de eerstejaarsstudenten (ongeveer 45%, UU en RUG) geeft aan een baan in het onderwijs wel eens serieus te overwegen. De instroom in de universitaire lerarenopleidingen (ULO's) blijft hierbij ver achter. Er zijn vele initiatieven om deze situatie te veranderen, waarbij voorlichting en een beter contact tussen scholen en universiteiten een belangrijke rol spelen. Eén voorbeeld is het Persoonlijke Assistent Leraar (PAL) project (UL, VU/UvA en UT), waarin studenten docenten in het VO ontlasten door hun tijdrovende taken uit handen te nemen. Ook op andere universiteiten (UU, TUE, RU, RUG) zijn of worden dergelijke trajecten ontwikkeld. Studenten krijgen hierdoor eerstehands ervaringen met het werken in het onderwijs.

Imago. Het vak van eerstegraads docent voortgezet onderwijs is in de afgelopen jaren in de beroepenladder gezakt van de 22e naar de 43e plaats (2017). Een relatief pover imago dus, een groot probleem bij het aantrekken van nieuwe docenten. Om dit aan te pakken kan een campagne voor het academisch leraarschap worden opgezet en kan met name ook ondersteuning binnen de bètafaculteiten gezocht worden, zodat medewerkers naar studenten een meer positief of realistisch

beeld kunnen schetsen als het gaat over het vak van docent. Honours-trajecten en bi-diplomering binnen de lerarenopleiding kunnen hierin bijdragen. Ook een meer academisch karakter van het leraarschap ('van uitvoerder naar vormgever') en hybride banen in samenspraak met bedrijfsleven of andere sectoren zijn in beeld.

Omscholing vanuit het bedrijfsleven of andere sectoren wordt gezien als een mogelijkheid om de zij-instroom te vergroten.

2. Connecting

Sinds 2020 is er *één nationaal aanspreekpunt* voor iedereen die in het onderwijs, van PO tot HO, wil gaan werken: www.onderwijsloket.com. Het doel van dit loket is een warme overdracht met naam en contactgegevens naar een lerarenopleiding in de buurt die bij de vooropleiding of eerdere ervaring past. Het loket heeft op dit moment een bemensing van 2,5 fte. De bèta-lerarenkamer kan dit initiatief ondersteunen door er zoveel mogelijk aandacht aan te geven.

Aan een onderliggende voorwaarde, een (meer) *eenduidig assessment* door de verschillende ULO's, wordt momenteel vanuit de Interuniversitaire Commissie Lerarenopleidingen (ICL) hard gewerkt. Daar hoeven we als bèta-lerarenkamer niet speciaal op toe te zien, hoewel het natuurlijk mogelijk is dat we nog niet alles in beeld hebben.

3. Facilitating

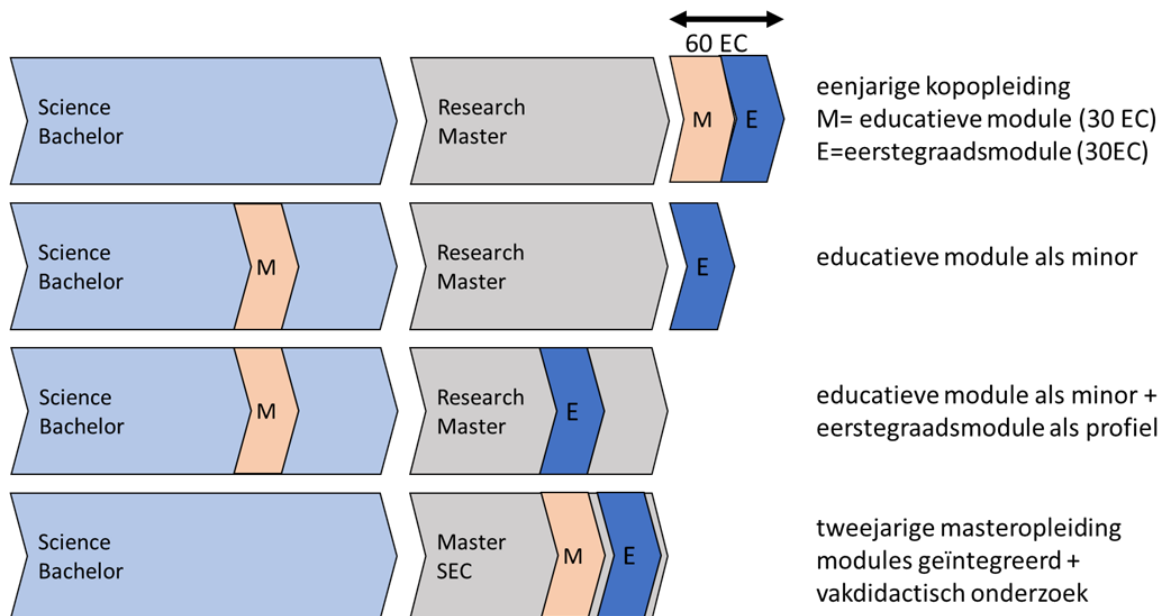
Wanneer de potentiële docent eenmaal het contact gelegd heeft met een lerarenopleiding, moeten er zo min mogelijk hobbels op de weg zijn.

Zoals al genoemd is een belangrijke stap hierin al gezet: via de blended cursussen van *beta4all* kunnen academische zij-instromers zich effectief, snel en kosteloos laten bijscholen in vakkennis, hetzij als premaster, hetzij als onderdeel van de lerarenopleiding.

Daarnaast kenmerken de ULO's zich door een *grote flexibiliteit*. Figuur 2 illustreert dit met een overzicht van de belangrijkste routes naar een eerstegraadsbevoegdheid. De twee modules die samen tot een eerstegraadsbevoegdheid leiden zijn beide zowel voltijds als in deeltijd te volgen en kunnen daarnaast op verschillende manieren in de bachelor en master "indalen".

Informatica

Tenslotte enkele opmerkingen over hét tekortvak: informatica. Op veel scholen wordt dit cruciale vak momenteel door een gebrek aan docenten niet aangeboden. Extra complicerende factor is, dat er géén eerstegraadsopleiding informaticadocent op HBO-niveau is, waardoor iedere potentiële kandidaat bij een universitaire opleiding moet aankloppen. Er is een grote groep HBO-informatici met relevante werkervaring die nu niet aan een eerstegraadsbevoegdheid kan komen. Een zeer onwenselijke situatie. Omdat we vanuit de bètadecanen in de vorm van de succesvolle inf4all cursussen binnen beta4al een troefkaart in handen hebben past dit dilemma op de agenda van de bèta-lerarenkamer.

Figuur 2. Wegen naar het leraarschap. Eerstegraadsdocent worden kost een jaar (60EC), verdeeld over twee modules van elk 30 EC, die beide vol- of deeltijds te volgen zijn. Ze kunnen worden gevolgd na afloop van een onderzoeksmaster (bovenste route, zgn kopopleiding). Beide modules kunnen echter ook “indalen” in bachelor en/of master, waarbij de keuzeruimte dus door deze modules wordt ingenomen (middelste twee routes). Tenslotte is er de tweejarige master Science Education & Communication (SEC), waarbij de modules geïntegreerd worden in een 120 EC master waarin daarnaast (onderwijskundige) vakinhoud en een vakdidactisch onderzoeksproject zijn opgenomen.

Verbinden en evalueren: de bèta-lerarenkamer

Om het boven genoemde hoofddoel te bereiken is een aantal doelstellingen van de bèta-lerarenkamer geformuleerd:

- Aandragen van nieuwe ideeën en road maps
- Verbinding zoeken tussen de verschillende disciplines en spelers
- Lobbyen richting beleidsmakers in samenspraak met VSNU (vereniging van samenwerkende Nederlandse universiteiten)
- Evalueren van bestaande projecten en *best practices*

De bèta-lerarenkamer wordt zelf dus nadrukkelijk geen subsidieverlener maar een denktank en lobby-orgaan. Geen nieuwe vaste speler in het Nederlandse onderwijslandschap maar een projectorganisatie om een duidelijk omschreven doel te bereiken. Om een dergelijke denktank tot een succes te maken zijn drie dingen essentieel:

1. De leden van de bèta-lerarenkamer hebben een grote geloofwaardigheid binnen hun veld;
2. De leden van de bèta-lerarenkamer komen uit de verschillende sectoren die samen het veld bestrijken;
3. De bèta-lerarenkamer interfereert niet met de al bestaande organisaties op dit gebied in Nederland, maar verbindt deze juist.

Waarom gaat de bèta-lerarenkamer werken?

Er is al veel gebeurd en belangrijke lessen zijn geleerd. Er is een veelheid aan, veelal lokale en regionale, initiatieven. Wat ontbreekt is een heldere lijn en juist die kan de bèta-lerarenkamer bieden

omdat (1) deze zich beperkt tot één sector, (2) zich nadrukkelijk richt op het imagoprobleem binnen en buiten de faculteiten, (3) de urgentie van goed bètaonderwijs tijdens de coronacrisis zo duidelijk gezien wordt en (4) er een heldere achterban is door de start van het sectorplan bèta en techniek, waardoor er ook synergie met *outreach*-activiteiten bestaat.

Samenstelling

De experts voor de bètalerarenkamer zijn gezocht bij organisaties waarvan we verwachten dat ze gezamenlijk het veld bestrijken. De experts zijn in de periode april-mei 2020 aangeschreven en op 17-7-2020 vond de online oprichtingsbijeenkomst plaats. Er worden per academisch jaar vier werkbijeenkomsten gepland.

Tabel 1. Samenstelling van de bèta-lerarenkamer per 28-10-2020.

Isabel Arends	UU	Voorzitter
Ralph Meulenbroeks	UU	Secretaris
Jan van Tartwijk	UU	Interuniversitaire Commissie Lerarenopleidingen
Andy Pimentel	UvA	Informatica Platform Nederland
Bas Edixhoven	UL	Platform Wiskunde Nederland
Noortje de Graaf	NNV	Nederlandse Natuurkundige Vereniging
Celia Fonseca Guerra	VU	Raad voor de Scheikunde
Eugène Bernard	LVO	Voorzitter CvB grote VO-scholenkoepel
Monique Dewanchand	VO	Docent informatica VO
Jacqueline van Muijlwijk	VU	Vice-bètadecanen

Governance

De bèta-lerarenkamer is door de bètadecanen ingesteld voor een periode van vijf jaar: september 2020 – september 2025. De kamer rapporteert aan de bètadecanen. De kamer komt viermaal per jaar bijeen. De leden verdelen onderling de dossiers, dragen bij aan diverse projecten door bijvoorbeeld zitting te nemen in stuurgroepen en coördineren het lobbywerk richting OCW samen met de VSNU. De bèta-lerarenkamer mikt op een viertal plenaire bijeenkomsten per jaar om de ideeën af te stemmen. Daarnaast maakt de kamer nadrukkelijk gebruik van de netwerken van de leden om de ideeën uit te dragen.